

**SANAT ÜRETİMİN'DE DENEYSEL YAKLAŞIM
OLARAK ATIK METAL**

Hakan DEMİR

Yüksek Lisans Tezi

Heykel Ana Bilim Dalı

2023

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSİTÜSÜ
HEYKEL ANA BİLİM DALI

SANAT ÜRETİMİN'DE DENEYSEL YAKLAŞIM OLARAK ATIK METAL
(Waste Metal as an Experimental Approach in art Production)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hakan DEMİR

Danışman: Doç.Dr. Önder YAĞMUR

Erzurum
Ağustos 2023

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Hakan DEMİR tarafından hazırlanan “Sanat Üretiminde Deneysel Bir Yaklaşım Olarak Atık Metal” başlıklı çalışması 24/08/2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Heykel Ana Sanat/Bilim Dalı, Heykel Sanat/Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Doç. Dr. Caner ŞENGÜNALP <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Danışman:	Doç. Dr. Önder YAĞMUR <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Hanifi ZENGİN <i>Kafkas Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır

Enstitü Yönetim Kurulunun
.../.../.... tarih ve sayılı
kararı.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Ahmet ~~Selim~~ DOĞAN

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Fine Arts

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisan Tezi olarak sunduğum “Sanat Üretiminde Deneysel Bir Yaklaşım Olarak Atık Metal” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

24 / 08 / 2023

Hakan DEMİR

Aslı Islak İmzalıdır

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasını tamamlamak, aynı zamanda bu önemli akademik aşamayı başarıyla geçmek, tek başıma gerçekleştirebileceğim bir süreç olmamıştır. Bu sebeple, tez çalışmasının başarılı bir şekilde tamamlanmasında destek olan herkese teşekkür etmek isterim.

Gerek lisans eğitimimde gerek yüksek lisans eğitimimde desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen Heykel sanatını bizlere sevdiren, öğreten ve her zaman yanımda olan bölüm başkanımız Sayın Prof. Dr. Mustafa BULAT' a teşekkür ederim.

Tez çalışmamın planlanması, araştırılması, yürütülmesi ve oluşumunda bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım Doç. Dr. Önder YAĞMUR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans Eğitim sürecimde her zaman fikir alış verişi yaptığım hocalarım Doç. Dr. Caner ŞENGÜNALP'a ve Dr. Öğr. Üyesi Halil DAŞKESEN'e, Dr. Öğr. Üyesi M. Hanifi ZENGİN'e çok teşekkür ediyorum.

Beni bu süreçte biran olsun yalnız bırakmayan manevi destekleri ile sürekli yanımda olan değerli eşim Yasemin DEMİR'e kızım Duru Deniz ve oğlum Efe Alp'e sevgilerimi sunuyorum.

Hakan DEMİR

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SANAT ÜRETİMİN'DE DENEYSEL YAKLAŞIM OLARAK ATIK METAL

Hakan DEMİR

2023, 58 Sayfa

Amaç: Bu tezin amacı, atık metal malzemelerin heykel sanatında kullanımının incelenmesi ve atık metal heykellerinin sanata katkılarını araştırmaktır. Atık metal heykellerin sanatsal değeri, çevresel etkileri ve toplumsal farkındalık üzerindeki etkileri incelenerek, bu sanat pratiğinin potansiyel avantajları ve zorlukları belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca, atık metal heykellerin geleneksel malzemelerle karşılaştırılarak sanatsal ifade ve anlam açısından farklılıkları ortaya konulmuştur.

Yöntem: Bu tez, karma yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, literatür taraması yapılmış ve atık metal heykellerin tarihi, sanatsal kullanımı, yapılan çalışmalar ve etkileri hakkında mevcut bilgi ve araştırmalar derlenmiştir. Ardından, güncel sanatçıların atık metal heykel çalışmaları incelenmiş ve örnek eserler seçilmiştir.

Sonuç: Bu tez, atık metal heykellerin heykel sanatına olan katkılarını ve sanatsal değerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma sonuçları, atık metal heykellerin sürdürülebilirlik ve çevre bilinci ile sanatsal ifade ve anlam açısından önemli bir potansiyeli olduğunu gösterebilir. Ayrıca, atık metal heykellerin toplumsal farkındalık ve çevresel mesajlar taşıma konusunda önemli bir rol oynayabileceği belirtilebilir.

Bu tez, atık metal heykellerin sanata olan etkilerini anlamak ve bu sanat pratiğini daha da geliştirmek için bir temel oluşturacaktır. Aynı zamanda, atık metal heykellerin yaygınlaştırılması ve sanat dünyasında daha geniş bir kabul görmesi için sanatçılara ve sanat kurumlarına fikir ve ilham kaynağı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Heykel, Atık Metal, Hazır malzeme

ABSTRACT

MASTER THESIS

WASTE METAL AS AN EXPERIMENTAL APPROACH IN ART PRODUCTION

Hakan DEMİR

2023, 58 Pages

Aim: The aim of this thesis is to examine the use of waste metal materials in sculpture art and to investigate the contributions of waste metal sculptures to art. It has been tried to determine the potential advantages and challenges of this art practice by examining the artistic value, environmental effects and social awareness of waste metal sculptures. In addition, the differences of waste metal structure in terms of artistic expression and meaning have been revealed by comparing them with traditional materials.

Method: This thesis has been carried out using the mixed method. First, a literature review has been conducted and current information and research on the history, artistic use, studies and effects of waste metal sculptures have been compiled. Then, waste metal sculpture works of contemporary artists have been examined and sample works have been selected.

Conclusion: This thesis aims to reveal the contribution and artistic value of waste metal sculptures to the art of sculpture. The results of the research may show that waste metal sculptures have an important potential in terms of sustainability and environmental awareness as well as artistic expression and meaning. In addition, it can be stated that waste metal sculptures can play an important role in conveying social awareness and environmental messages.

This thesis provides a basis for understanding the effects of waste metal sculptures on art and further developing this art practice. At the same time, it provides ideas and inspiration to artists and art institutions for the dissemination of waste metal sculptures and wider acceptance in the art world.

Keywords: Sculpture, Waste Metal, Stock material

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	x
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	2
Heykelin Tanımı	2
Heykelin Tarihçesi	2
Heykel Sanatının Dönemleri	3
İKİNCİ BÖLÜM	7
Heykel Yapımında Kullanılan Malzemeler	7
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	13
Sanayi Devrimi Sonrası Endüstriyel Atıkların Heykel Sanatına Yansıması.....	13
Kuzgun Acar	14
Jean Tinguely	16
Alexander Calder	17
Naum Gabo	18
Mark di Suvero.....	19
Hazır Nesnenin Heykel Sanatında Kullanılması.....	21
Marcel Duchamp.....	21
Pablo Picasso.....	23
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	25
Atık Metalin Heykel Sanatında Kullanımı	25
Yılmaz Emen.....	26
Rüçhan Keçeci	26
Cem Özkan.....	27
Mustafa Tuğrul.....	28
Kişisel Çalışmalarım	30
SONUÇ.....	42

KAYNAKÇA	43
ŞEKİLLER KAYNAKÇASI.....	44
ÖZGEÇMİŞ.....	46

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.	<i>Lespugue Venüs M.Ö.25.000</i>	3
Şekil 2.	<i>Afrodit/Milo Venüsü, Louvre Müzesi</i>	4
Şekil 3.	<i>Yazılıkaya Tapınağı</i>	5
Şekil 4.	<i>Donatello “Gattamelata” Bronz, 1447-1453</i>	5
Şekil 5.	<i>Rodin, Calais Burjuvaları</i>	6
Şekil 6.	<i>Taş Balbal Heykel Örneği, (“Sanal 1”: 2021)</i>	7
Şekil 7.	<i>Mustafa BULAT, 2013, Taş heykel</i>	8
Şekil 8.	<i>Barbara Hepworth, “İki Figür (Menhirler)”, Taş, 1964,(Hammacher, A. M., a. g. e., s. 181)</i>	8
Şekil 9.	<i>Azimet Karaman İsimsiz Ahşap 107 cm x 30 cm x 14 cm</i>	9
Şekil 10.	<i>Tim Rawlins Sculpture : metal 15.4 x 3.9 x 6.7 inch</i>	10
Şekil 11.	<i>Kil Modelleme, Auguste Rodin Büstü, Albert-Ernest Carrier Belleuse – 1882, ABD, (“Sanal 3”: 2021)</i>	11
Şekil 12.	<i>Milo Venüsü, Alçı Döküm, (“Sanal 10”: 2021)</i>	11
Şekil 13.	<i>15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü sergisi (Ata Buz Müzesi Erzurum 2020)</i>	12
Şekil 14.	<i>Sanayi Devrimi: Fabrika İşçileri, American Woolen Company, Boston, c. 1912</i> ..	13
Şekil 15.	<i>Kuzgun Acar, Soyut Heykel, 65 cm. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, 1962</i>	15
Şekil 16.	<i>Kuzgun Acar, ‘Kuşlar’ 1966-1967, İstanbul Manifaturacılar Çarşısı</i>	15
Şekil 17.	<i>EKOLO , 1987 Demir, hayvan kafatasları, levha, tekerlek Gummipneu, metal çubuklar ve borular, zincir, plastik bitkiler</i>	16
Şekil 18.	<i>Suzuki (Hiroshima), 1963 - Jean Tinguely</i>	17
Şekil 19.	<i>Alexander Calder, ‘Flamingo’, 1974, metal, Amerika Chicago</i>	18
Şekil 20.	<i>Alexander Calder, ‘İsimsiz’, 1939, Kunstmuseum Winterthur, Switzerland</i>	18
Şekil 21.	<i>Naum Gabo Kafa No.2 1916, büyütülmüş versiyon 1964</i>	19
Şekil 22.	<i>Mark di Suvero / Coeur de chouette, 1993 / çelik / 2 adet / 23 5/8 x 19 3/4 x 15 3/4 inç (60 x 50 x 40 cm)</i>	20
Şekil 23.	<i>Mark di Suvero, 1987 - 92. Paslanmaz çelik, çelik 23'6" x 22' x 44'; 7,2 x 6,7 x 13,4 m. Franconia Heykel Parkı, Shafer, MN</i>	20
Şekil 24.	<i>Marcel Duchap, Çeşme, 1917, Philedelphia Sanat Müzesi</i>	22
Şekil 25.	<i>Marcel Duchamp, “Bisiklet Tekerleği”, Hazır Malzeme,</i>	23
Şekil 26.	<i>Pablo Picasso, Boğa Başı, Bisiklet Gidonu ve Selesi</i>	24
Şekil 27.	<i>Group Music (2012)</i>	26

Şekil 28. <i>Seyit Onbaşı (2015)</i>	27
Şekil 29. <i>Venüs (2018)</i>	28
Şekil 30. <i>Tavşan, 2023 Geri Dönüşüm Malzemesi – Metal, 57 x 27 x 24 cm,</i>	29
Şekil 31. <i>Hakan Demir Covit-1 2020 Atık Metal</i>	30
Şekil 32. <i>Hakan Demir Atölye çalışması 2020</i>	31
Şekil 33. <i>Hakan Demir Covit-2 2021 Atık Metal</i>	31
Şekil 34. <i>Hakan Demir Covit-3 2021 Atık Metal</i>	32
Şekil 35. <i>Hakan Demir Covit-4 2020 Atık Metal</i>	32
Şekil 36. <i>Hakan Demir Atölye çalışması 2021</i>	33
Şekil 37. <i>Hakan Demir Covit-5 2021 Atık Metal</i>	33
Şekil 38. <i>Hakan Demir Covit-6 2021 Atık Metal</i>	34
Şekil 39. <i>Hakan Demir Caretta Caretta 2020 Atık Metal</i>	35
Şekil 40. <i>Hakan Demir Caretta Caretta Sergi 2020 Atık Metal</i>	35
Şekil 41. <i>Hakan Demir Atölye Çalışması 2021</i>	36
Şekil 42. <i>Hakan Demir Bu Kalp Seni Unuturmu 2021 Atık Metal</i>	36
Şekil 43. <i>Hakan Demir İsimsiz-1 2021 Atık Metal</i>	37
Şekil 44. <i>Hakan Demir İsimsiz-2 2021 Atık Metal</i>	37
Şekil 45. <i>Hakan Demir İsimsiz-3 2021 Atık Metal</i>	38
Şekil 46. <i>Hakan Demir Atatürk Portresi 2023 Atık Metal</i>	39
Şekil 47. <i>Hakan Demir Atölye Çalışması 2023</i>	39
Şekil 48. <i>Hakan Demir Yaban Arısı 2023 Atık Metal</i>	40
Şekil 49. <i>Hakan Demir Keman 2023 Atık Metal</i>	41
Şekil 50. <i>Hakan Demir Örümcek 2023 Atık Metal</i>	41

KISALTMALAR DİZİNİ

s. : Sayfa No
TSE. : Temel Sanat Eğitimi
vs. : Vesaire

GİRİŞ

Bu tezde, atık metal kullanımının heykel sanatına yansımaların incelenmiştir. Sanatın evrensel dilini kullanarak, atık metalin sanatsal potansiyelini ve çevresel sorunlara dikkat çekme gücünü keşfetmek amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Atık metal, modern toplumun bir sonucu olarak çeşitli endüstriyel süreçler, tüketim alışkanlıkları ve geri dönüşüm faaliyetleriyle ortaya çıkan bir malzemedir. Bu nedenle, atık metalin heykel sanatına entegre edilmesi, çevresel farkındalığı artırma ve sürdürülebilirlik prensiplerini vurgulama potansiyeline sahiptir.

Bu tezde, atık metal kullanımının heykel sanatına etkilerini araştırmak ve analiz etmek için çeşitli örnekler ele alınmıştır. Günümüz sanat dünyasından sanatçıların atık metal kullanarak oluşturduğu heykeller incelenmiş, bu eserlerin estetik, anlam ve mesaj açısından nasıl katkılar sağladığı üzerinde durulmuştur. Ayrıca, atık metalin geri dönüşüm ve çevre bilinci konularına sanatsal bir platformda nasıl vurgu yapıldığı da detaylı olarak ele alınmıştır.

Bu tezdeki bulgular, atık metal kullanımının heykel sanatına getirdiği yenilikçi boyutları ve çevresel farkındalığı artırma potansiyelini göstermektedir. Atık metaller, dönüşüm ve yeniden değerlendirme süreçleriyle sanat eserlerine dönüştürüldüğünde, hem estetik olarak çekici hem de anlamlı mesajlar ileten çalışmalar ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda, bu tez, sanatçıların atık metalin doğal karakterini ve geçmiş yaşam döngüsünü sanatsal ifadeye nasıl entegre ettiklerini de açıklamaktadır.

Sonuç olarak, atık metal kullanımının heykel sanatına yansımaları, sürdürülebilirlik, geri dönüşüm ve çevresel sorunlara odaklanmayı sağlayarak sanatın gücünü kullanmaktadır. Bu tez, atık metalin heykel sanatına entegrasyonunun sanat dünyasında nasıl bir etki yarattığını ve atık yönetimi konusundaki toplumsal farkındalığı artırma potansiyelini vurgulamaktadır.

Bu çalışma atık metal kullanımının heykel sanatında yeni bir perspektif sunarak sanatçılar, araştırmacılar ve sanatseverler için kaynak olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Heykelin Tanımı

Bir heykel, genellikle taş, metal, ahşap, buz, kil, seramik veya diğer çeşitli malzemelerden yapılan üç boyutlu bir sanat eseridir. Heykeller, insan, hayvan, doğa ve soyutlamalar gibi çeşitli konuları tasvir edebilirler. Heykelin temel özelliği, gerçeklik duygusu uyandıran hacimli bir form oluşturmaktır. Genel anlamda heykel; yükseklik, genişlik ve etrafında gezilebilecek girinti ve çıkıntıları barındıran üzerinde derinlik ölçüleri bulunduran, üç boyutlu bir formdan meydana gelmektedir (Kınay, 1993: 10).

Heykeller, farklı teknikler ve malzemeler kullanılarak üretilir. Taş heykeller genellikle oyma tekniğiyle yapılırken, metal heykeller döküm veya kaynak gibi yöntemlerle oluşturulabilir. Ahşap heykeller ise oyma veya oyma gibi yöntemlerle şekillendirilir. Seramik heykeller ise pişirilmiş kil kullanılarak oluşturulur.

Heykeller, birçok kültürde ve dönemde sanatsal ifade biçimi olarak kullanılmıştır. Antik Yunan ve Roma dönemlerindeki heykeller, insan figürlerini gerçekçi bir şekilde tasvir etmekte uzmanlaşmışlardır. Modern ve çağdaş dönemde ise heykeller, soyutlamalar, deneysel formlar ve farklı malzemelerin kullanımıyla daha geniş bir ifade alanı bulmuştur.

Bugün heykeller, açık hava heykelleri, anıtlar, sanat galerileri ve müzelerde sergilenir. Heykeller, sanatın yanı sıra sembolik, dini veya anıtsal amaçlar için de kullanılabilirler. Ayrıca, heykeltıraşlar tarafından özel siparişler üzerine veya serbest çalışmalar olarak üretilirler.

Heykel sanatı, insanların duygusal, düşünsel ve estetik deneyimlerini etkileyebilen güçlü bir sanat formudur. Heykeller, gerçeklikten soyutlamaya, hareketi dondurmaya ve insan figüründen farklı formlara kadar geniş bir yelpazede ifade edebilirler.

Heykelin Tarihçesi

Heykel sanatı, insanlık tarihinde binlerce yıl öncesine dayanan köklü bir geçmişe sahiptir. İnsanlar, tarih boyunca çeşitli amaçlarla heykeller yaratmışlardır. Dünyanın bir çok yerlerinde yapılan kazılarda ağaç, mermer, taş, kil, pişmiş toprak, metal gibi çok çeşitli malzemelerden yapılmış heykel ve heykelticilere rastlanmaktadır. Bu heykeller üzerinde yapılan incelemelerden, heykellerin büyük bir çoğunluğunun çeşitli kavimlerin ilah olarak tanıdıkları varlıkları tasvir ettikleri, bazılarının kral-kraliçe gibi hükümdar ailelerini,

kahramanları ve kahramanlık olaylarını, bir kısmının da çeşitli insan ve hayvanları tasvir ettikleri görülmüştür. Yapılan araştırmalar da ilk heykelin kimler tarafından ne zaman yapıldığı hakkında herhangi bir neticeye ulaşılammıştır.

Tarihi çok eskilere dayandığı bilinen heykel ve heykelciliği bu kadar yaygınlaştıran asıl sebep, inançtır. Geçmiş dönemlerde yaşamış insanların tapındıkları ve ilah olarak gördükleri şeylerin ağaç, taş, maden üzerine işleyerek ibadetlerini bunlara karşı yapmaları, heykel ve heykelciliğe toplumda geniş yer verilmesine yol açmıştır.

Heykel Sanatının Dönemleri

İlk Dönemler insanlar, taş, kemik, kil ve ahşap gibi doğal malzemeleri kullanarak prehistorik dönemlerde heykeller yapmaya başladılar. Bu dönemdeki heykeller genellikle doğa, doğurganlık ve tanrıça figürlerini temsil ediyordu. Örneğin, Paleolitik dönemdeki "Venus" figürinleri, bu dönemdeki en eski heykellerden bazılarıdır.

Şekil 1

Lespugue Venüs M.Ö.25.000

(2016, Ertuğrul)

Antik Çağ: Antik Mısır, Yunan ve Roma medeniyetleri heykel sanatında önemli dönemeçlerdir. Mısır'da heykeller, tanrıları, tanrıçaları ve firavunları temsil etmek için yapıldı. Mısırlılar, heykelleri tapınaklarda, mezarlarında ve diğer dini törenlerde kullanıyorlardı. Antik Yunan heykelleri, idealize edilmiş vücut formları ve gerçekçi anatomi

ile ünlüdür. Bu dönemde heykeller, tanrılar, kahramanlar, sporcular ve ünlü kişiliklerin portreleri olarak da kullanıldı. Roma İmparatorluğu döneminde, Yunan tarzının etkisi altında heykeller gelişmeye devam etti. Roma heykelleri genellikle siyasi liderleri ve imparatorları temsil etmek için yapıldı.

Şekil 2

Afrodit/Milo Venüsü, Louvre Müzesi.

(Umberto, 2006)

Orta Çağ: Orta Çağ'da, heykeltçilik büyük ölçüde dini bağlamlarda kullanıldı. Kiliselerde ve katedrallerde heykeller, dini hikayelerin anlatıldığı yüksek kabartmalarda ve heykellerde yer aldı. Gotik dönemde, katedrallerin süslemelerinde inanılmaz derecede ayrıntılı ve zarif heykeller yapıldı.

Şekil 3

Yazılıkaya Tapınağı

(Arkeo, 2017)

Rönesans Dönemi: Rönesans dönemi, heykeltıraşlık alanında büyük bir yeniden canlanmayı temsil eder. Sanatçılar, antik dönemlerin heykel sanatına olan ilgilerini yeniden canlandırdılar ve doğalizm, perspektif ve anatomiye daha fazla önem verdiler. Rönesans'ta Antik Çağ temel alınmış ve şekillendirmede inandırıcılık, gerçeğe uygunluk, sade ve geometrik kurgulamalara gidilmiştir (Demir, 2009: 85). Ünlü Rönesans heykeltıraşları Michelangelo, Donatello ve Bernini gibi isimler, etkileyici heykeller yaratmışlardır. Bu dönemde, heykeller genellikle tanrıları, mitolojik figürleri, dini sahneleri ve portreleri temsil etmek için kullanıldı.

Şekil 4

Donatello "Gattamelata" Bronz, 1447-1453

(Falay, 2019)

Modern ve Çağdaş Dönem: 19. ve 20. yüzyılda, heykel sanatında büyük bir çeşitlilik ve deneysellik görüldü. Sanatçılar, geleneksel malzemelerin yanı sıra metal, cam, plastik ve diğer modern malzemeleri kullanarak yeni teknikler ve stiller denedi. Soyutlama ve deneysel yaklaşımlar öne çıktı. Pablo Picasso, Auguste Rodin, Constantin Brancusi gibi isimler, modern heykel sanatının gelişimine büyük katkıda bulundular.

Şekil 5

Rodin, Calais Burjuvaları

(Altaş, 2014)

Günümüzde, heykel sanatı hala canlı bir şekilde devam etmektedir. Sanatçılar, çeşitli malzemeler ve tekniklerle kendilerini ifade ederken, farklı tarzlar ve kavramlar denemektedirler. Heykeller, müzelerde, galerilerde, açık hava mekanlarında ve kamusal alanlarda sergilenmekte ve izleyicilerle etkileşime geçmektedir.

Calais Burjuvaları Heykel grubu, altı burjuvanın soyutlamalarla tasvir edilmiş figürlerini içerir ve her biri farklı bir duygu ve ifade ile heykellenmiştir. Altı figürün her biri, kentin anahtarını elinde tutarken ve yüzlerinde dramatik ifadelerle çeşitli hisleri temsil ederek durur. Heykel grubu, toplulukları ve vatanseverliklerini simgeleyen bir anıt olarak tasarlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Heykel Yapımında Kullanılan Malzemeler

Heykel yapımında kullanılan malzemeler geniş bir yelpazede bulunur ve sanatçının tercihlerine ve tasarım amaçlarına bağlı olarak değişir. Heykel yapımında sıkça kullanılan bazı malzemeler şöyle sıralaya biliriz taş, metal, ahşap, kil, buz ve diğer çeşitli malzemeler kullanılarak heykeller oluşturulabilir.

Taş: Mermer, kireçtaşı, granit, ve traverten gibi doğal taşlar, heykel yapımında yaygın olarak kullanılan malzemelerdir. Taş özellikle dayanıklı ve uzun ömürlü olması, ayrıca oyma ve şekillendirme için çok uygun bir yüzeye sahip olması tercih sebebidir.

Taşın heykelde kullanımı, heykel sanatının temel unsurlarından biridir ve birçok kültürde ve sanat akımında yaygın olarak kullanılmıştır. Taş heykeller, tarihsel ve kültürel açıdan önemli olabilir ve sanatçılar tarafından farklı amaçlarla kullanılarak, sanatsal ifade ve anlam açısından zengin bir platform sunar. Erzurum'un Şenkaya ilçesinde son olarak çıkarılan balbal mezar taşları, bilinen taş heykellere örnek olarak gösterilmektedir(Taş Mutluhan,18- 2021:64).

Şekil 6

Taş Balbal Heykel Örneği, ("Sanal 1": 2021).

Şekil 7

Mustafa BULAT, 2013, Taş heykel

Şekil 8

Barbara Hepworth, “İki Figür (Menhirler)”, Taş, 1964, (Hammacher, A. M., a. g. e., s. 181)

Ahşap: Heykellerin yapımında çeşitli türlerde ahşap kullanılır. Genellikle tercih edilen sert ağaçlar, örneğin sedir, meşe, ceviz veya abanoz, tercih edilen malzemelerdir. Ahşap, kolayca işlenebilir ve heykellere doğal bir sıcaklık ve dokunuş sağlar.

Ahşap, sanatçılar için ilgi çekici ve çok yönlü bir malzeme olması nedeniyle dünya çapında birçok sanatçı, bu doğal malzemenin güzelliklerini ve potansiyelini yansıtan eserler yaratmaktadır. Anıtsal heykeller için tercih edilen ahşap hem yumuşak (ıhlamur, kavak) hem sert (meşe) ağaçları, küçük heykeller için ise genellikle dayanıklı olması için kayın kullanılmıştır (Vipper, 1985: 87).

Ahşap, heykel sanatında Sanatçılar, ahşabı şekillendirerek, oyma yaparak ve boyayarak benzersiz ve etkileyici eserler yaratırlar. Ahşap heykeller, doğal güzellikleri ve estetikleri ile izleyicilerde derin bir etki bırakır. Coğrafi farklılıklara göre yumurta akı, balmumu ve uçucu yağlarla sıvandığı, günümüzde ise koruyucu verniklerle bakımının yapıldığı bilinmektedir (Odnoralov, 1965: 164).

Şekil 9

Azimet Karaman İsimsiz Ahşap 107 cm x 30 cm x 14 cm

Metal: Heykellerde kullanılan metaller arasında bronz, demir, çelik ve alüminyum bulunur. Metal heykeller, dayanıklı, sağlam ve görsel olarak etkileyici olabilir. Döküm veya kaynak gibi özel teknikler kullanılarak şekillendirilirler.

Metal, heykeller için kullanılan atık malzemeler en ekonomik ve şekillendirmeye en uygun materyallerden biridir. Bu nedenle heykel yapımı için genellikle tercih edilen öncelikli

malzemelerimizden biridir. Doğal olarak, işlenebilen herhangi bir metal, heykel haline getirilebilmektedir (Langland, 1999: 117).

Metal heykel yapan sanatçılar, farklı tarzlarda ve tekniklerle metal heykel sanatında önemli katkılarda bulunmuşlardır. Günümüzde de pek çok yetenekli metal heykel sanatçısı, yaratıcı ve etkileyici eserler ortaya koymaktadır.

Şekil 10

Tim Rawlins Sculpture : metal 15.4 x 3.9 x 6.7 inch

Kil: Kil, kolayca şekillendirilip değiştirilebilen bir malzemedir. Sanatçılar, kil heykellerini oluşturmak için yoğurup şekillendirir ve ardından pişirerek kalıcı hale getirirler. Kil, deneysel çalışmalar yapmak veya geçici heykeller oluşturmak için de kullanılabilir.

Kilden heykelcilik, günümüzde de birçok sanatçı tarafından hala tercih edilen bir sanat formudur. Farklı kültürlerde ve tarzlarda sanatçılar, kil heykellerle farklı hikayeler ve ifadeler yaratmaya devam etmektedirler.

Şekil 11

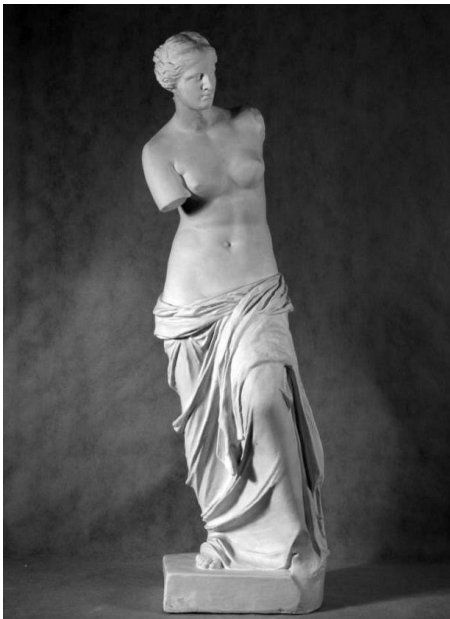
Kil Modelleme, Auguste Rodin Büstü, Albert-Ernest Carrier Belleuse – 1882, ABD, (“Sanal 3”: 2021)

Alçı : Alçı, dökülebilir ve kolayca şekillendirilebilir olması nedeniyle heykel sanatında önemli bir rol oynar. Alçı prototipler ve kalıplar, heykelin gerçekleşmesi için önemli bir adım olan döküm işlemlerine hazırlık yapılmasına yardımcı olur. Ayrıca, öğrenme sürecinde heykelticilik becerilerinin geliştirilmesinde de alçıdan faydalanılır. Alçı, kolayca erişilebilir ve uygun fiyatlı bir malzemedir, bu nedenle öğrenme sürecinde kullanılması yaygındır. Çoğunlukla kompozisyon için alçı, koşullu olarak uygulamada son malzeme, olarak kullanılır. Böyle bir heykel genellikle “patine edilir” ve bronz, dökme demir veya pişmiş toprakları taklit eder (Sofronova ve Mahneva, 2015: 57-58).

Şekil 12

Milo Venüsü, Alçı Döküm, (“Sanal 10”: 2021).

Buz: Buz heykeltçiliği, sanatçıların geçici ve doğal bir malzemeyle etkileyici sanat eserleri yaratmasına olanak tanır. Sergilendikleri alanlarda izleyicilere güzellik ve eşsiz bir deneyim sunarlar.

Heykelde kullanılan buz heykeltçilik, geçici sanatın bir örneğidir. Buz heykeller, soğuk iklimlerde özellikle kış aylarında düzenlenen etkinlikler ve festivaller için yapılmaktadır. Bu tür heykeller genellikle büyük bloklar halinde doğal veya suni olarak dondurulmuş buz kullanılarak oluşturulur.

Şekil 13

15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü sergisi (Ata Buz Müzesi Erzurum 2020)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

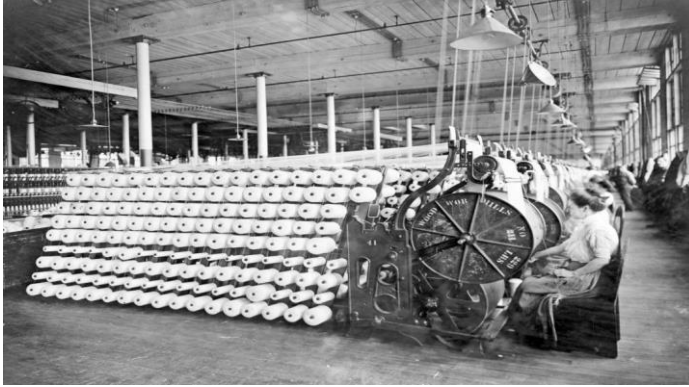
Sanayi Devrimi Sonrası Endüstriyel Atıkların Heykel Sanatına Yansıması

Sanayi Devrimi, insanlık tarihinde büyük bir dönüm noktası olarak kabul edilen ve 18. yüzyılın sonlarından 19. yüzyılın başlarına kadar olan dönemi ifade eder. Bu dönemde, üretim, ulaşım, iletişim ve teknolojik gelişmelerde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Sanayi Devrimi, ilk önce İngiltere’de ortaya çıkmış ve daha sonra farklı ülkelerde etkili olmuştur.

Sanayi Devrimi'nin en belirgin özelliği, el işçiliğinin yerini makinelerin almasıydı. Buharlı makineler, dokuma tezgahları, dökümhaneler ve taşımacılık alanlarında yaygın olarak kullanılmaya başlandı. Makineleşme, üretim süreçlerini merkezi fabrikalarda toplamayı mümkün kıldı. Bu da büyük ölçekli üretimi ve iş bölümünü teşvik etti. İşçiler, fabrikalarda daha önce görülmemiş koşullarda çalışmaya başladılar. “Endüstri Devrimi ve 19-20. yüzyıl başlarında görülen dünyadaki hızlı yenilikler tüm yaşam pratiklerini değiştirip dönüştürürken, insanlığın bilgi ve bilincinde de değişimler yaratmıştır” (Atalay, 2019,s.360). 20. Yüzyılın getirileri, “ insanı her alanda kolektif bir etkinliğe sürüklemiştir (Eti, 1971,s.23).

Şekil 14

Sanayi Devrimi: Fabrika İşçileri, American Woolen Company, Boston, c. 1912.

Sanayi Devrimi, kırsal nüfusu şehirlere çekti ve büyük şehirlerin hızlı bir şekilde büyümesine neden oldu. Bu da yeni sosyal ve ekonomik dinamiklere yol açtı, toplumsal yapılarda ve sınıf ilişkilerinde de köklü değişikliklere neden oldu. İşçi sınıfı ve kapitalist sınıf arasındaki çatışmalar arttı ve bu, işçi hakları hareketlerinin doğmasına yol açtı. Eğitim sistemlerini ve kültürel alışkanlıkları da değiştirdi. Eğitim daha yaygın hale geldi ve bilim, teknoloji ve sanat alanlarında büyük ilerlemeler kaydedildi.

Sanayi Devrimi, yeni malzemelerin ve üretim tekniklerinin ortaya çıkmasına yol açtı. Sanatçılar, geleneksel boyama ve heykel malzemeleri yanı sıra demir, çelik, alüminyum gibi endüstriyel malzemeleri kullanmaya başladılar. Bu, sanat eserlerinde yeni deneysel yaklaşımlara ve estetiklere kapı açtı. Endüstriyel estetiği ve endüstriyel nesnelerin tasarımını etkiledi. Bu, sanatçıların günlük yaşamın endüstriyel unsurlarını sanatlarına entegre etmelerine olanak tanıdı. Özellikle dadaizm ve pop sanat gibi hareketler, endüstriyel nesneleri sanatın bir parçası olarak kabul etti. Sanatçılar, geleneksel normlardan saparak daha deneysel ve kişisel ifadelerle eserler üretebildiler.

Sanayi Devrimi, sanatçılara yeni malzemeler, teknikler ve konular sunarak sanat dünyasını dönüştürdü. Bu dönemin etkileri, sanatın evrimi ve modern dünyanın yansımaları üzerinde hala etkisini sürdürmektedir.

Kuzgun Acar

Kuzgun Acar, Türk heykel sanatının önemli isimlerinden biridir. 1938 yılında doğan Kuzgun Acar, Türkiye'nin önde gelen çağdaş heykel sanatçılarından biri olarak kabul edilir. Eğitimini İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde tamamladıktan sonra heykel sanatına olan katkılarıyla tanınır.

Kuzgun Acar'ın eserleri, genellikle insan figürlerini ve doğayı konu alır. Kuzgun Acar, eserlerinde kullanacağı malzemelerini yerinde görüp bulunduğu yerde malzemeyi tanıma imkanı yakalamıştır. Heykel sanatının geleneksel formlarını modern bir anlayışla birleştirir ve heykellerinde sıradışı kompozisyonlar kullanır. Ayrıca, büyük boyutlu açık hava heykelleri de dahil olmak üzere birçok farklı ölçekte eserler üretmiştir.

Sanat kariyeri boyunca birçok ulusal ve uluslararası sergiye katılmış ve birçok ödül kazanmıştır. Türkiye'de ve dünya genelinde heykel sanatına katkıları nedeniyle tanınan Kuzgun Acar, 1962'deki Paris Genç Sanatçılar Bienali'ndeki birincilik ödülü kazanan Türk heykel sanatının önemli bir temsilcisidir.

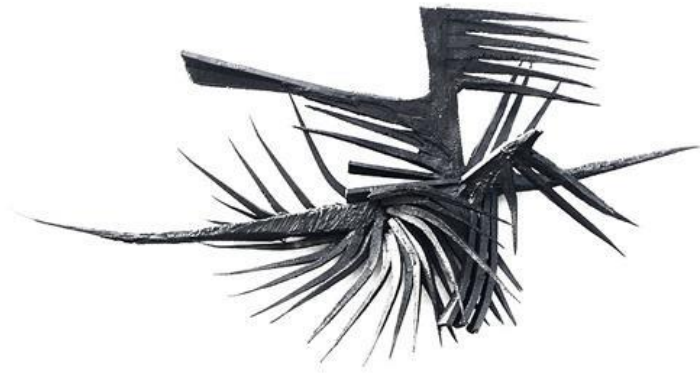
Şekil 15

Kuzgun Acar, Soyut Heykel, 65 cm. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, 1962

Şekil 16

Kuzgun Acar, 'Kuşlar' 1966-1967, İstanbul Manifaturacılar Çarşısı

Kuzgun Acar'ın 1966-1967 yılında yaptığı İstanbul Manifaturacılar çarşısında sergilenen 'Kuşlar' heykeli, sanatçının eserinde kullandığı Endüstriyel atık kesilmiş metal saçların biçimlerden oluşmuştur. "Kuşlar" heykelleri, soyut ve sembolik bir yaklaşımı benimser. Bu soyutlamalar, kuşların zarafetini ve özgürlüğünü vurgular. Heykellerin her biri farklı bir kuş türünü sembolize eder ve farklı formlar ve detaylar kullanılarak bu türlerin özellikleri yansıtılır.

Kuzgun Acar'ın "Kuşlar" heykelleri, doğanın güzelliği, insanın doğa ile olan ilişkisi ve özgürlük gibi evrensel temaları ele alır. Bu heykel grubu, sanatçının soyut ve sembolik anlatım tarzını ve doğanın güzelliklerini vurgulama isteğini yansıtır.

Jean Tinguely

Jean Tinguely (1925-1991), İsviçre doğumlu ünlü bir heykel sanatçısıdır. Tinguely, özellikle kinetik sanat eserleri ile tanınır ve sanat dünyasında çağdaş heykel sanatının önemli figürlerinden biri olarak kabul edilir.

Tinguely, eserlerinde sıklıkla eski makinelerden ve atık malzemelerden oluşturduğu parçaları kullanır. Bu, geri dönüşüm ve atık malzemelerin sanatsal potansiyelini vurgular. Sanatçının eserleri genellikle ironik ve mizahi bir yaklaşımla tasarlanmıştır. Tinguely, endüstriyel toplumun çelişkilerini ve teknolojinin karmaşıklığını mizahi bir şekilde ele alır.

Tinguely'nin eserleri, müzelerde ve açık hava sergilerinde dünya genelinde sergilenmektedir ve sanat dünyasının kinetik sanat alanında önemli bir katkısı olarak kabul edilmektedir.

Şekil 17

EKOLO , 1987 Demir, hayvan kafatasları, levha, tekerlek Gummipneu, metal çubuklar ve borular, zincir, plastik bitkiler

Şekil 18

Suzuki (Hiroshima), 1963 - Jean Tinguely

Alexander Calder

Alexander Calder (1898-1976), Amerikalı ünlü bir heykel sanatçısıdır ve özellikle soyut ve kinetik heykel sanatının önde gelen isimlerinden biridir. Calder, modern sanatın önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilir. Calder, en çok "mobil" olarak adlandırılan ve hafif parçaların hava akımı tarafından hareket ettirildiği heykelleriyle tanınır. Bu mobil heykeller, izleyiciye sürekli değişen ve hareket eden bir sanat deneyimi sunar.

Mobil heykellerinin yanı sıra, Calder aynı zamanda "stabil" olarak adlandırılan büyük sabit heykeller de üretmiştir. Bu heykeller, büyük, soyut formları ve canlı renkleriyle dikkat çeker. Calder'ın eserleri genellikle soyut bir tarza sahiptir. Bu, figüratif temalar yerine soyut formların ve geometrik desenlerin kullanılmasını içerir. Sanatçı, canlı renkleri ve kontrastları kullanarak eserlerini zenginleştirir. Renkler, hareket ve denge hissini güçlendirir.

Calder, büyük açık hava heykelleri ve kamusal sanat projeleri konusunda da ünlüdür. Bu eserler, mekanla etkileşimde bulunur ve çevrelerini dönüştürür. Alexander Calder, soyut ve kinetik heykel sanatına önemli katkılarda bulunmuş ve modern sanatın gelişimine büyük etki yapmış bir sanatçıdır. Mobil heykelleri ve büyük sabit eserleri, dünya genelinde birçok müze ve kamusal alanlarda sergilenir.

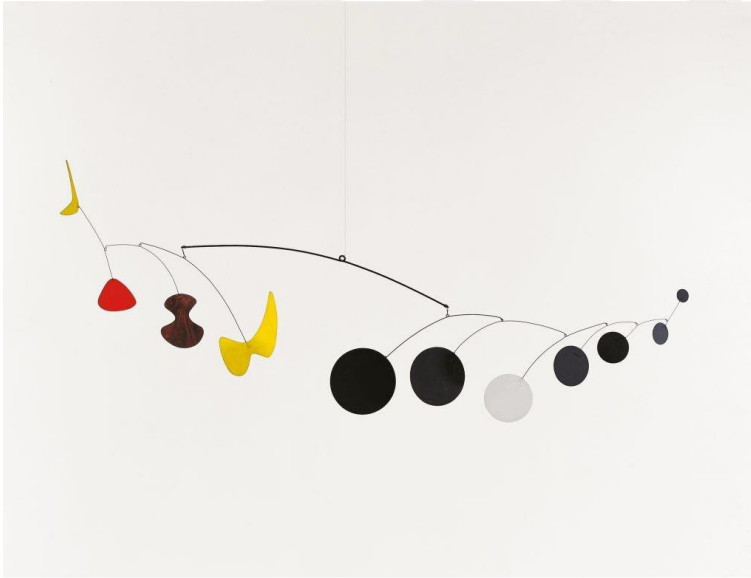
Şekil 19

Alexander Calder, 'Flamingo', 1974, metal, Amerika Chicago

Şekil 20

Alexander Calder, 'İsimsiz', 1939, Kunstmuseum Winterthur, Switzerland

Naum Gabo

Naum Gabo, 19 Ağustos 1890 tarihinde Rusya'nın Bryansk şehrinde doğan ve 23 Ağustos 1977 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nde vefat eden önemli bir soyut heykel sanatçısıdır. Gabo, soyut sanatın ve konstrüktivizmin önde gelen figürlerinden biri olarak kabul edilir.

Gabo'nun eserleri genellikle geometrik soyutlamaları içerir. Bu, doğanın özüne ve yapısal prensiplere odaklanmayı içerir. Gabo, izleyicinin eserlerine katılmasını teşvik eden bir

sanat anlayışına sahipti. Eserlerini farklı açılardan inceleyerek ve etkileşimde bulunarak deneyimlemeyi amaçladı.

Sanatçı, çelik ve cam gibi endüstriyel malzemeleri sıklıkla kullanır. Bu malzemeler, sanat eserlerinin modern ve çağdaş bir estetiğe sahip olmasını sağlar. Gabo, sanatını bilimsel ve matematiksel prensiplere dayandırdı. Geometrik hesaplamalar ve yapısal denge, eserlerinin temelini oluşturdu.

Naum Gabo'nun çalışmaları, soyut heykel sanatının gelişimine önemli katkılarda bulundu ve modern sanatın evrimine etki etti. Soyut formları ve yapısal prensipleri vurgulayan sanat anlayışı, birçok sanatçı ve akım üzerinde derin etkiler bıraktı. Gabo'nun eserleri, dünya genelinde birçok önemli sanat müzesinde sergilenmektedir.

Şekil 21

Naum Gabo Kafa No.2 1916, büyütülmüş versiyon 1964

Mark di Suvero

Mark di Suvero (d. 18 Eylül 1933), Amerikalı bir heykeltıraş ve soyut sanatçıdır. Di Suvero, büyük ölçekli metal heykelleriyle tanınır ve sanat eserleri genellikle açık hava alanlarında sergilenir.

Di Suvero eserlerini, genellikle kaynakla bir araya getirilmiş büyük metal parçalardan oluşturmuştur. Bu metal heykelleri, büyük, çarpıcı ve görsel olarak etkileyici yapılar

oluşturur. Sanatçı, eserlerinde dengeli bir kompozisyon ve hareket hissi yaratmayı amaçlar. Bazı heykelleri, rüzgarın etkisiyle döner veya hareket eder.

Di Suvero'nun bazı eserleri, toplumsal ve politik temaları ele alır. Özellikle 1960'ların sosyal değişim hareketleri sırasında bu tür eserler üretmiştir. Mark di Suvero'nun heykelleri, büyük ölçekleri, metalin sanatsal kullanımı ve sosyal mesajlarıyla dikkat çeker. Sanatçı, soyut sanatın geleneksel sınırlarını aşan büyük ve çarpıcı yapılar yaratma konusunda öncü bir figürdür.

Şekil 22

Mark di Suvero / Coeur de chouette, 1993 / çelik / 2 adet / 23 5/8 x 19 3/4 x 15 3/4 inç (60 x 50 x 40 cm)

Şekil 23

Mark di Suvero, 1987 - 92. Paslanmaz çelik, çelik 23'6" x 22' x 44'; 7,2 x 6,7 x 13,4 m. Franconia Heykel Parkı, Shafer, MN

Hazır Nesnenin Heykel Sanatında Kullanılması

Heykellerde hazır nesne kullanımı, heykeltıraşların eserlerini oluştururken doğal ve yapay nesneleri heykellerine dahil etmeleri anlamına gelir. Bu yöntem, heykellerde çeşitli estetik, anlamsal veya görsel etkiler elde etmek için kullanılır.

Assemblage Sanatı: Assemblage sanatı, farklı malzemelerin (hazır nesnelerin) bir araya getirilerek yeni bir kompozisyon oluşturulduğu bir heykel türüdür. Heykeltıraşlar, parçaları bulup birleştirerek veya değiştirerek heykellerini oluştururlar. Örneğin, kullanılmış metal parçaları, talaşlar, plastik atıklar ve diğer nesneler assemblage sanatında sıkça kullanılır.

Readymade Sanatı: Readymade sanatı, Marcel Duchamp tarafından 20. yüzyılın başlarında popüler hale getirilmiştir. Bu sanat akımında, hazır nesneler, sanatçı tarafından doğrudan sanat eseri olarak kabul edilir ve sergilenir. Örneğin, Duchamp'un "Çamaşır makinesi" veya "Pisuar" adlı eserleri, bu anlayışın örneklerindendir. Günlük kullanıma yönelik tüketim nesnesi olduğu için seri üretimi olmaktadır ve tekrarı yapılabilir. "Ready-made'lerin bir başka özelliği de benzersiz yanının olmayışındır... Bir ready-made'in kopyası aynı iletiyi aktarır" (Yılmaz, 2013, s.165).

Doğal Nesneler: Heykeltıraşlar, doğal nesneleri (örneğin taşlar, kabuklar, dallar vb.) heykellerine entegre ederek doğal ve organik bir etki yaratırlar. Bu tür nesneler, doğal çevreyi yansıtmaya ve doğayla bir bütünlük oluşturma amacıyla kullanılır.

Marcel Duchamp.

Marcel Duchamp (1887-1968), 20. yüzyılın en etkili ve tartışmalı sanatçılarından biridir. Fransız asıllı olan Duchamp, resim, heykel, assemblage ve kavramsal sanat alanlarında önemli katkılarda bulunmuştur. Sanat dünyasında "readymade" sanatının öncüsü olarak tanınır.

Duchamp, sanat tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilen "Fountain" adlı çalışmasıyla ünlüdür. 1917 yılında ürettiği bu eser, bir pisuarın seramik bir tuvalet kabına monte edilmesiyle oluşmuştu. "Fountain" (Çeşme), Duchamp'ın hazır nesne olarak seçtiği sıradan bir nesne olan pisuarı sanat galerisine getirerek ona sanatsal bir değer atfettiği ilk "readymade" eserlerden biridir. Bu çalışması, sanatın tanımını ve sanat eseri oluşturma sürecini sorgulayan, geleneksel sanat anlayışına meydan okuyan ve radikal bir yenilik getiren bir adım olmuştur.

Duchamp, yaratıcı ve düşündürücü sanat anlayışıyla çağdaş sanatı önemli ölçüde etkilemiştir. Sanat eserlerinde görsel estetik yerine zihinsel katmanlara odaklanarak, izleyicileri düşünmeye ve sorgulamaya teşvik etmiştir. "Readymade" sanatı, sıradan

nesnelerin sanat galerisine getirilerek sanatsal değer kazanması fikrine dayanır ve sanatın tanımını genişletmeyi amaçlar.

Marcel Duchamp'ın etkisi, kavramsal sanattan çağdaş sanat akımlarına kadar uzanmaktadır. Onun eserleri ve düşünceleri, sanatın dönüşümü ve sorgulanması üzerine önemli tartışmalara yol açmış ve sanat dünyasında devrim niteliğinde bir iz bırakmıştır.

Çağdaş heykelin gelişimindeki en önemli konu, "hazır" ya da "hazır" heykel sanatının içine girmesidir. Hazır malzemenin sanatsal müdahalesi onu kendi yaratıcı işlevinden çıkarıp yeni bir forma dönüştürür. Bu sanatsal dokunuş, maddi biçime veya özüne bir müdahale olabilir. (Kınay, 1993, s. 284).

Şekil 24

Marcel Duchap, Çeşme, 1917, Philedelphia Sanat Müzesi

(Sanatatak 2018)

Marcel Duchamp, "bisiklet tekerleği" işini 1913'te sıradan bir mutfak taburesine monte ettiği bir bisiklet tekerleği ile gerçekleştirdi. 1915'te hırdavatçı dükkanın da bulduğu bir kar küreği satın aldı ve maddeye "Kolunu kırma ihtimaline karşı" adını verdi. Sanatçı bu sunum türüne isim vermek için hazır kavramı kullanmıştır.

"Bisiklet Tekerleği" gibi Duchamp'un diğer "ready-made" eserleri de sanat dünyasında tartışmalı ve çığır açıcı olarak kabul edilir. Bu tür eserler, geleneksel sanatın tanımını ve sınırlarını zorlar ve sanatın özünü sorgulayan önemli bir sanatsal harekettir. Duchamp'un bu

radikal yaklaşımı, çağdaş sanatın gelişimine önemli katkılarda bulunmuş ve birçok sanatçı üzerinde derin bir etki bırakmıştır.

Şekil 25

Marcel Duchamp, “Bisiklet Tekerleği”, Hazır Malzeme,

(Falay, 2019)

Pablo Picasso.

Picasso'nun eserlerinde farklı malzemeler kullanması ve kendi tarzını yaratması onu diğer sanatçılardan farklılaştırır. Hazır nesne kullanma konusunda öncü değilse de, sanat dünyasında yarattığı etki ve özgün eserleriyle modern sanatın gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur.

Picasso 1943 yılında metal parçaları toplayarak eserler üretmeye devam etmiştir. Boğa Başı eserleri bunlardan biridir. Picasso Boğa Başı'nı yaparken hurdalıktan bulduğu parçaları bir araya getirerek paslı bir gidonun yanında eski bir bisiklet oturağını birleştirip lehimleme işlemiyle oluşturmuştur. O dönemde sanatta kullanılan kalıplaşmış yöntem ve malzemelerin ötesine geçerek, eserlerini sıradan hazır nesneler kullanarak oluşturmuş ve bunları birçok eserde bir araya getirmiştir.

Şekil 26

Pablo Picasso, Boğa Başı, Bisiklet Gidonu ve Selesi

(Falay, 2019)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Atık Metalin Heykel Sanatında Kullanımı

Heykel sanatı, yapılacak çalışmaya göre kullanılacak malzemenin belirlenmesi, şekil ve biçim olarak, sanatçının ortaya koyduğu bir süreci ifade etmektedir. Bu nedenle heykel sanatı, farklı sanat dallarına göre kullanılan malzemeye daha fazla bağlıdır demek daha doğru olacaktır. (Ateşli, 2017: 3).

Metal, heykel sanatında atık malzemenin kullanımı diğer sanatlara göre en ekonomik ve şekillendirmeye en uygun materyallerden biridir. Bu bakımdan heykel yapımı için sıklıkla başvuru alan malzemelerin başında gelmektedir. Doğal olarak, işlenebilen herhangi bir metal, heykel haline getirilebilmektedir (Langland, 1999: 117).

Atık metalin heykel sanatında kullanımı, çevreci bir yaklaşım ve sıradışı bir estetik sunarak sanatçılara farklı bir ifade ve yaratıcılık alanı sağlar. Atık metalin geri dönüşümü ve tekrar kullanımı, sürdürülebilir sanat anlayışıyla uyumludur ve aynı zamanda atıkların sanatsal bir dönüşüme uğramasıyla sosyal mesajlar içerebilmektedir.

Atık metal parçaları, dökme işlemiyle birleştirilerek yeni heykellerin temel malzemesi haline getirilebilir. Eski araç parçaları, civata, hurda her türlü metal malzeme çatal, bıçak, çivi gibi farklı metal parçaları kullanıp kaynak işlemiyle birleştirilerek büyük ve görsel açıdan etkileyici heykeller yapılabilir. Bu tür heykeller, kamusal alanlarda veya açık hava sergilerinde kullanılarak çevreye sanatsal bir katkı sunar.

Atık metalin heykel sanatında kullanımı, sürdürülebilirlik ve çevre bilinci konularını ön plana çıkaran sanat eserleri yaratma imkanı verir. Sanatçılar, atık metalin yeniden kullanımıyla çevre sorunlarına dikkat çekmek ve toplumda farkındalık oluşturmak amacıyla eserler ortaya koyabilir. Atık metal parçaları, hem soyut hem de figüratif çalışmalarda kullanılabilir. Sanatçılar, metalin doğal yapısını ve formlarını kullanarak dikkat çekici ve deneysel eserler ortaya çıkarabilir.

Atık metalin heykel sanatında kullanımı, sanatçılara sıradışı bir malzeme sunar ve onlara sınırları zorlama ve yaratıcılıklarını ifade etme fırsatı verir. Aynı zamanda, bu tür çalışmalar geri dönüşüm ve çevre bilinci gibi önemli toplumsal konulara da vurgu yapar. Aynı zamanda sanat eserlerine benzersiz bir estetik ve dokunsal nitelik katar. Kaba ve endüstriyel görünümü olan metal parçaları, heykellerde yeni bir anlam kazanır ve izleyicilere etkileyici

bir deneyim sunar. Bu şekilde, atık metal kullanımı heykel sanatında yenilikçi ve çevre dostu bir yaklaşım olarak benimsenirken, topluma çevresel sorunlara yönelik farkındalık kazandırmak da amaçlanır.

Yılmaz Emen

Yılmaz Emen hiçbir sanat eğitimi almamış bıçak ustası Türkiye'nin ilk metal heykel devlet sanatçısı ünvanına sahip bir sanatçı çalışmalarında özellikle atık çatal, bıçak, kaşık gibi mutfak gereçlerini kullanarak soğuk metala estetik biçimler vererek heykel çalışmaları yapıyor çeşitli romanların Don Kişot karakterlerini yaparak kültür sanat alanına katkı sunuyor.

Türk sanat dünyasında önemli bir yer edinmiş ve sanatsal katkılarıyla tanınan başarılı bir metal heykel ustasıdır. Eserleri, sanatseverler ve koleksiyoncular tarafından takdir edilmektedir. Metal heykel sanatının önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Şekil 27

Group Music (2012)

Rüçhan Keçeci

Rüçhan Keçeci'nin, özellikle atık metal ürünleri değerlendirdiği, sosyal sorumluluk bilinci içerisinde bu atık malzemeleri alıp işlediği ve sanat eserine dönüştürmeye çalıştığı gözlenmiştir. Bu durum kendisini, heykel için üretilen hazır malzemeyi kullanan olarak değil, atık hale gelen metal parçasına yeni bir statü kazandıran, sanatı sanat için ele alırken toplum için üreten, işleyen ve değerlendiren biri haline getirmiştir.

Teknoloji yardımıyla atık metal malzeme kullanan Keçeci, eserleri geçmişle geleceği bir araya getirmekte, izleyicinin belleğinde yaşanmış olan kültürü güncelleştirmeye çalışmaktadır. (Demirci Katıranlı, M. ve Adam. A. (2017)

Şekil 28

Seyit Onbaşı (2015)

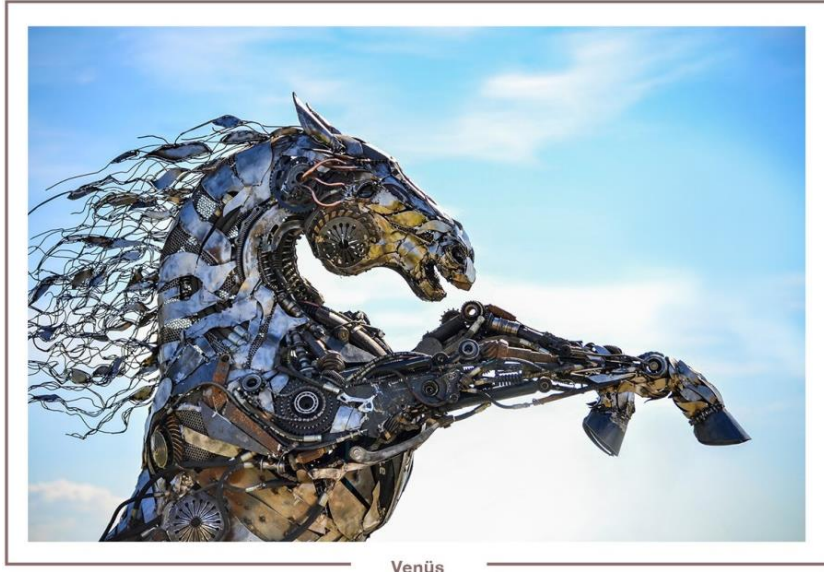

Cem Özkan

Cem Özkan heykellerinde doğanın gücünü bütün içtenliğiyle vermek istediğini, bunu ifade edebilmesi için en doğru malzemenin metal olduğunu düşünür. Heykel çalışmalarını yaparken işiyle o kadar bütünleşir ki her gördüğü malzeme zihnindeki tasarımın bir parçası olarak yerine oturur. Çalışma yöntemi çok ilginçtir, heykellerini yaparken öncesinden tasarlamaz. Çünkü ona göre yapacağı tasarım verimi düşüren, yaratıcılığı kısıtlayan bir kalıptır. Metal parçaları bir araya getirip biriktirdikçe zihninde ideal bir bütüne dönüşürler ve böylece eserin oluşumunu sorunsuzca ortaya çıkara bildiğini ifade etmektedir.

Şekil 29

Venüs (2018)

Mustafa Tuğrul

Mustafa Tuğrul çeşitli atık metal materyalleri kullanarak ve farklı stillerde çalışmalar heykeller yaparken yeni malzemeler satın almak yerine sanayi hurdalıklarında zaman geçirerek birçok insanın değersiz görüp çöpe attığı atık malzemeleri kullanıyor. Onu özel ve değerli kılan şey çöp olarak görülen atık malzemelerle ortaya muhteşem eserler çıkarması. eskicilerden malzemeler seçerek onlara yeniden hayat veriyor. Hurdaya atılan malzemelerin hepsini birer sanat eseri malzemesi olarak görüyor.

Dönüşüm ve doğa kavramlarını içeren Mekanik ve figüratif metal heykeller üzerine çalışmalarına devam etmektedir.

Şekil 30

Tavşan, 2023 Geri Dönüşüm Malzemesi – Metal, 57 x 27 x 24 cm,

Kişisel Çalışmalarım

Tez kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar oluşturulurken pandemi sürecine denk gelmesi nedeniyle Dünyayı ve Ülkemizi etkisi altına alan Covit-19 salgınına dikkat çekmek amacıyla 19 adet heykel serisi atık metal heykellerle hem malzeme hem de güncel konulara göndermeler yapmak için oluşturulmuştur. Yapılan bu çalışma serisinde covit virüsünün ilk çıkması, vermiş olduğu toplumumuza korkusu, insanlara vermiş olduğu zararlar ve aşının çıkmasıyla umutların yeşermesi, aşının önemine vurgu yaparak aşılamanın hayat kurtaracağına dikkat çekilmiştir.

Covit-1 isimli heykel çalışması (şekil 31), günlük yaşamda işlevini yitirmiş sanayi atıkları, hurdalar, araba parçaları, misyonunu kaybetmiş metal malzemeler kullanılarak oluşturulmuştur. Başkası için bir değeri olmayan bir metal parçası, bir vida, arabanın lastik sekmanı heykel çalışmalarında covit virüsünün Dünyaya etkisi olarak farklı bakış açısı yaratmaktadır. Sanatçıların ve izleyicilerin çevresel sorunlara dikkat çekmesini, geri dönüşümü teşvik etmesini ve doğal kaynakların korunmasına yönelik bir farkındalık oluşturmasını sağlamaktadır.

Atık metal heykel çalışmaları, sanatın gücünü kullanarak toplumu çevresel sorunlara karşı duyarlı olmaya teşvik eder ve atık malzemelerin sanat dünyasında yeni bir hayat bulmasını sağlar.

Şekil 31

Hakan Demir Covit-1 2020 Atık Metal

Şekil 32

Hakan Demir Atölye çalışması 2020

Şekil 33

Hakan Demir Covit-2 2021 Atık Metal

Şekil 34

Hakan Demir Covit-3 2021 Atık Metal

Şekil 35

Hakan Demir Covit-4 2020 Atık Metal

Şekil 36

Hakan Demir Atölye çalışması 2021

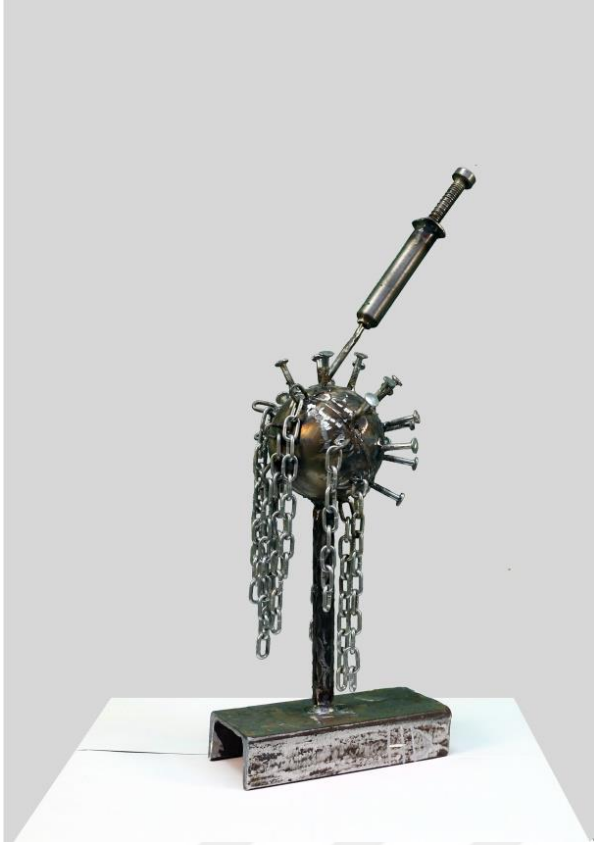
Şekil 37

Hakan Demir Covit-5 2021 Atık Metal

Şekil 38

Hakan Demir Covit-6 2021 Atık Metal

Caretta Caretta isimli heykel çalışması (şekil 39) oluşturulurken, sanatçı için biçimleri birbirine bağlayarak zenginleştiren formlar ve oranların arasında kurulmuş olan ritimin (Bulat, 2014:15) çok önemi olduğu dikkate alınmıştır. Malzeme yapılacak olan çalışmaya göre sanayi hurdaliğından temin edilerek bir araya getirilmiş daha sonrasında uygun şekillendirme, kesme, bükme işlemlerinden geçirilerek kaynaklama işlemi gerçekleştirilmiş ve tamamlanmıştır.

Doğayla insan arasındaki mesafenin git gide artmasının büyük tehlikelere yol açacağını gören sanatçılar, buna dikkat çekmek adına çeşitli çalışmalara imza atmışlardır. Caretta Caretta çalışmasının ortaya çıkışı çevre sorunlarına, nesli tükenme tehlikesinde olan canlıların bilinçsiz avlanma, hayalet torların bırakılması neticesinde torlara takılıp beslenemeyip ölen caretta caretta için daha bilinçli toplum uyarısında bulunup sanayileşmenin artmasıyla denize bırakılan atık maddelerin deniz canlılarına vermiş olduğu zararlara dikkat çekilmiştir.

Atık metalleri kullanan sanatçılar çevre ve sosyal sorumluluk bilinciyle dünyadaki atık metal çeşitlerinin çevreye vermiş olduğu zararlar karşısında yeniden dönüştürme, fazla

tüketime tepki ile dünyanın sorunlarına sanat aracılığı ile ortak olmaktadırlar (Zengin, Bulat, 2022).

Şekil 39

Hakan Demir Caretta Caretta 2020 Atık Metal

Şekil 40

Hakan Demir Caretta Caretta Sergi 2020 Atık Metal

Şekil 41

Hakan Demir Atölye Çalışması 2021

Bu Kalp Seni Unuturmu isimli çalışmada (Şekil 42) atık metal parçaları, bisiklet zinciri, bilye, civata, somun, pul, yay, gibi birçok parçayı kaynaklama yöntemiyle bir araya getirilerek covit döneminde hayatını kaybeden yakınlarımız için yapılan bir çalışma olarak pandemide kaybettiklerimiz anısına sergilenmiştir.

Şekil 42

Hakan Demir Bu Kalp Seni Unuturmu 2021 Atık Metal

Şekil-43-44-45 deki sunulan çalışmalarda, sanatçı dengeyi sağlarken sanatsal ifadeyi de göz önünde bulundurmaktadır. Denge, heykelin izleyiciye güven ve güç hissi vermesini sağlar ve heykelin tasarımında temel bir unsurdur. Denge, heykel sanatının gücünü ve etkisini artırarak izleyiciyle etkileşim kurmasına yardımcı olur.

Şekil 43

Hakan Demir İsimsiz-1 2021 Atık Metal

Şekil 44

Hakan Demir İsimsiz-2 2021 Atık Metal

Şekil 45

Hakan Demir İsimsiz-3 2021 Atık Metal

Heykel sanatında malzeme önemli bir bileşendir. Her bir malzeme farklı bir işleme ve şekillendirme süreci gerektirir ve farklı estetik sonuçlar elde edilmesini sağlar. Taş ve mermer gibi doğal malzemelerde genellikle oyma ve yontma teknikleri kullanılırken, metal malzemelerde ise döküm teknikleri veya kaynakla birleştirme işlemleri yapılarak heykel estetik formlara sokularak şekillendirilir.

Atatürk Portresi isimli çalışma (şekil 46) Tarihi Erzurum Çifte Minareli Medresede sergilenmiştir. Malzeme olarak atık metal pullarla portre oluşturulmuş gözleri araba forya bilyelerinden saçları tel saçlarla kaynaklama yöntemiyle yapılan bir çalışmadır. Kaidesi döner hareketli yaklaşık 195 cm yüksekliğindedir.

Şekil 46

Hakan Demir Atatürk Portresi 2023 Atık Metal

Şekil 47

Hakan Demir Atölye Çalışması 2023

Heykel sanatında kullanılan malzemenin seçimi, sanatçının ifade etmek istediği duygu ve anlamı en iyi şekilde iletebilmesini sağlar. Bu nedenle, malzemenin önemi heykel sanatında oldukça büyüktür ve her sanatçı kendi yaratıcı sürecinde ve estetik anlayışında uygun gördüğü malzemeyi seçer. Yapılacak çalışmaya karar verilmiş ise ona göre malzeme seçimi, yapılarak heykel oluşturulur. Yaban arısı isimli çalışmada (şekil 48) ona uygun gövde ve kuyruk kısımları için yuvarlak ve oval parçalar, başını hareket etmesi için araba rot başı kullanılmış kanatlar için şeffaf görünüm için delikli ince bir elek kullanılmıştır.

Şekil 48

Hakan Demir Yaban Arısı 2023 Atık Metal

Keman isimli çalışmada (şekil 49) atık ve geri dönüştürülmüş metal parçaları kullanılarak realist heykeller oluşturulmuştur. Çalışma bire bir ölçülerde yapılmış keman, açık hava çifte minareli medresede sergilenmiştir. Atık metal heykel sanatı, çevresel farkındalık ve sürdürülebilirlik konularını vurgulayarak sanat ve çevre arasında bir bağ kurmayı amaçlamıştır.

Şekil 49

Hakan Demir Keman 2023 Atık Metal

Heykel sanatı, kullanılan malzemeye göre biçimsel ve anlamsal ifadeler kazanır. Örümcek isimli çalışma (şekil 50) sanatçının seçtiği malzeme, heykelin boyutu, detayları, dayanıklılığı ve dış mekan veya iç mekan gibi faktörlere bağlı olarak belirlenmiştir. Ayrıca, sanatçının kişisel tercihleri, estetik anlayışı ve yaratıcı hedefleri de malzeme ve biçim dilini etkilemiştir.

Şekil 50

Hakan Demir Örümcek 2023 Atık Metal

SONUÇ

Bu tezde, atık metal kullanımının heykel sanatına yansımaları ve çeşitli sanatçıların çalışmaları incelenmiştir. Tez çalışmasında, atık metalin heykel sanatında çevresel sorunlara dikkat çekme, geri dönüşümü teşvik etme ve sanatsal ifadeye yeni boyutlar katma potansiyeli gösterilmektedir.

Atık metal kullanımının heykel sanatına yansımaları, sürdürülebilirlik prensiplerinin sanat dünyasına entegre edilmesini sağlamıştır. Sanatçılar, atık metalleri sanat eserlerine dönüştürerek, malzemenin doğal karakterini ve geçmiş yaşam döngüsünü yansıtan çalışmalar ortaya koymaktadır. Bu, atık malzemelerin sanatsal bir dönüşüm geçirerek yeniden değerlendirilmesini ve çevresel farkındalığı artırmayı hedeflemektedir.

Atık metal heykelleri, estetik ve görsel olarak çekici yapıtlar oluştururken aynı zamanda anlamlı mesajlar iletmektedir. Sanatçılar, tüketim kültürünün eleştirisi, atık yönetimi, doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilirliğe odaklanan konuları ele alarak izleyicide düşünce uyandırmayı amaçlamaktadır. Atık metalin kullanımı, heykel sanatında yenilikçilik, deneysellik ve sürdürülebilirlik arasında bir denge sağlar.

Günümüzde atık metal kullanımı, heykel sanatının bir parçası olarak kabul edilmiş ve sanat dünyasında önemli bir yer edinmiştir. Bu yaklaşım, sanatın çevresel sorunlara dikkat çekme ve toplumsal farkındalık yaratma potansiyelini göstermektedir. Atık metalin heykel sanatına yansımaları, sanatçıların ve izleyicilerin çevresel bilinci artırmasına, geri dönüşüm ve sürdürülebilirlik konularında farkındalık oluşturmaya yardımcı olmaktadır.

Sonuç olarak, atık metal kullanımının heykel sanatına yansımaları, sanatın gücünü çevresel sorunlara dikkat çekme, geri dönüşümü teşvik etme ve sanatsal ifadeyi genişletme amacıyla kullanmaktadır. Tez çalışması, atık metalin heykel sanatında nasıl bir etki yarattığını ve atık yönetimi konusundaki toplumsal farkındalığı artırma potansiyelini vurgulamaktadır. Bu alandaki daha fazla araştırma ve uygulama, atık metalin sanat dünyasındaki önemini daha da pekiştirecektir.

KAYNAKÇA

- Ateşli, E. (2017). Günümüz Heykel Sanatında Geleneksel Malzeme ve Yeni Arayışlar, Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Atalay, N. (2019). Mekânı Temel Alan Mimari ile Kütleyi Esas Alan Heykel Sanatının Etkileşimi. *İdil Snat ve Dil Dergisi*. 8(55), (359-366). DOI:10.7816
- Bulat, M. (2014). Modern Sanatta Soyutlama. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Demir, F.,G.,İ. (2009). Kiç ve Plastik Sanatlar Üzerine. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Demirci Katıranıcı, M. ve Adam. A. (2017). Rüçhan Keçeci ve Heykelde Atık Metal Malzeme Kullanımı. *idil*, 6 (33), s.1647-1666
- Eti, S. (1971). “Çağdaş Sanat”. İstanbul: Karaca ofset.
- Falay, M. N. (2019) 20. yüzyıl heykel sanatında hazır malzeme kullanımı ve kavramsal sezintiler. (Tez No: 603545) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kınay, C. (1993). Sanat Tarihi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Langland, Tuck. From Clay To Bronze: A Studio Guide To Figurative Sculpture, New York: Watson-Guption Publications, 1999
- Odnorolov, N.V. Skul’ptura i Skul’pturnıye Materialı, Moskva: Sovetskiy Hudojnik,1965.
- Sofronova ve Mahneva, 2015: 57-58) <https://www.artofsculpture.ru/product/statuya-venera-milosskaya/> (E.T.: 16.01.2021)
- Taş, Mutluhan ve Abdullah Gümüş. “Günümüz Heykel Uygulamalarında Malzeme Çeşitliliği”. *Kalemişi* 18 (2021 Bahar): s. 63–73. doi: 10.7816/kalemisi-08-18-05
- Vipper, B.R. Vvedenie v İstoriçeskoe İzuçenie İskusstva, Moskva: İzobrazitel’noe iskusstvo, 1985.
- Yılmaz, M. (2013). An overview of Turkish society in the context of art and popular culture. 7. Uluslararası Türk Kültürü, Sanatı ve Kültürel Mirası Koruma Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri. 20-29 Haziran 2013, Bakü, Azerbaycan.
- Zengin , M.H & Bulat, M(2022) Atatürk Üniversitesi Kampüsüne Sanatsal bir müdahale: Atık Metallerden Heykel Uuygulaması1
- Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 10, Sayı: 132, Eylül 2022, s. 264-277, ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.63658>

ŞEKİLLER KAYNAKÇASI

- Şekil 1 Lespugue Venüs M.Ö.25.000 (2016, Ertuğrul), <https://www.birdakikadageziyorum.com/willendorf-venusu/>
- Şekil 2 Afrodite/Milo Venüsü, Louvre Müzesi. (Umberto, 2006), https://www.arkeolojisanat.com/shop/blog/neden-bircok-antik-heykelin-burunlari-yok_3_1043803.html
- Şekil 3 Yazılıkaya Tapınağı (Arkeo, 2017), <https://arkeo284.wordpress.com/2017/07/25/hitit-yazilikaya-tapinagi/>
- Şekil 4 Donatello “Gattamelata” Bronz, 1447-1453 (Falay, 2019), <https://www.facebook.com/arkeolojigunlugu1/photos/a.764050333790815/1179839118878599/?type=3>
- Şekil 5 Rodin, Calais Burjuvaları (Altaş, 2014) <http://birgunbiryerde.blogspot.com/2014/06/rodin-calais-burjuvalar.html>
- Şekil 6 Taş Balbal Heykel Örneği, (“Sanal 1”: 2021). <http://ankaenstitusu.com/turklerde-ant-kadehi-ikonografisi-ve-ant.> (E.T.:27.01.2021.)
- Şekil 7 Mustafa BULAT, 2013, Taş heykel <https://www.kultursanatharitasi.com/mustafa-bulat-sanat-desteklenmez-ise-ne-kultur-kalir-ne-de-duyarli-ve-bilincli-bir-toplum/>
- Şekil 8 Barbara Hepworth, “İki Figür (Menhirler)”, Taş, 1964, (Hammacher, A. M., a. g. e., s. 181) <https://www.tate.org.uk/art/artworks/hepworth-two-figures-menhirs-t00703>
- Şekil 9 Azimet Karaman İsimli Ahşap 107 cm x 30 cm x 14 cm <https://www.sanatgezgini.com/marketplace/seller/profile/azimet-karaman>
- Şekil 10 Tim Rawlins Sculpture : metal 15.4 x 3.9 x 6.7 inch <https://www.artsper.com/us/contemporary-artworks/sculpture/431223/people-like-us>
- Şekil 11 Kil Modelleme (Pişmiş Kil), Auguste Rodin Büstü, Albert-Ernest Carrier Belleuse – 1882, ABD, (“Sanal 3”: 2021)
- Şekil 12 Milo Venüsü, Alçı Döküm, (“Sanal 10”: 2021).
- Şekil 13 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü sergisi (Ata Buz Müzesi Erzurum 2020), <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/erzurumda-turkiyenin-ilk-buz-muzesi-acildi-501933.html>
- Şekil 14 Sanayi Devrimi: Fabrika İşçileri, American Woolen Company, Boston, c. 1912. (<https://www.britannica.com/event/Industrial-Revolution#ref3504>)
- Şekil 15 Kuzgun Acar, Soyut Heykel, 65 cm. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, 1962, <https://www.leblebitozu.com/kuzgun-acarin-eserleri-ve-hayati/>
- Şekil 16 (https://www.mimarizm.com/etkinlikler/sergiler/kuzgun-acar-bir-restorasyonun-oykusu_125223)
- Şekil 17 EKOLO, 1987 Demir, hayvan kafatasları, levha, tekerlek Gummipneu, metal çubuklar ve borular, zincir, plastik bitkiler. <https://www.mutualart.com/Artwork/ECOLO/12A650FA4C524AEC>
- Şekil 18 Suzuki (Hiroshima), 1963 - Jean Tinguely, <https://tr.pinterest.com/pin/suzuki-hiroshima-1963-jean-tinguely--438045501268770509/>
- Şekil 19 Alexander Calder, ‘Flamingo’, 1974, metal, Amerika Chicago, https://img.theculturetrip.com/768x/smart/wpcontent/uploads/2016/12/4826653538_c48636b01c_b.jpg

- Şekil 20 Alexander Calder, 'İsimsiz', 1939, Kunstmuseum Winterthur, Switzerland, <https://calder.org/works/hanging-mobile/untitled-c-1939/>, erişim:21.03.2021
- Şekil 21 Naum Gabo Kafa No.2 1916, büyütölmüş versiyon 1964, <https://www.tate.org.uk/art/artworks/gabo-head-no-2-t01520>
- Şekil 22 Mark di Suvero / Coeur de chouette, 1993 / çelik / 2 adet / 23 5/8 x 19 3/4 x 15 3/4 inç (60 x 50 x 40 cm), https://www.lalouver.com/artist.cfm?tArtist_id=134
- Şekil 23 Mark di Suvero, 1987 -92. Paslanmaz çelik, çelik 23'6" x 22' x 44'; 7,2 x 6,7 x13,4m, Franconia Heykel Parkı, Shafer, MN...<https://www.spacetimecc.com/Public-Sculpture-1>
- Şekil 24 Marcel Duchamp, Çeşme, 1917, Philedelphia Sanat Müzesi <http://www.sanatatak.com/view/cesme-duchamp-tarafından-yaratılmadı>
- Şekil 25 Marcel Duchamp, "Bisiklet Tekerleği", Hazır Malzeme,
- Şekil 26 Pablo Picasso, Boğa Başı, Bisiklet Gidonu ve Selesi
- Şekil 27. Group Music (2012), <https://www.artmajeur.com/yilmazemen/tr/artworks/6355072/group-music>
- Şekil 28 Seyit Onbaşı (2015), <https://www.elazigsonhaber.com/gundem/15-yilda-kati-atiklardan-300un-uzerinde-eser-yapti-h117596.html>
- Şekil 29 venus, <https://www.zdergisi.istanbul/makale/cem-ozkanin-metal-atlari-merkur-ve-venus-232>
- Şekil 30 Tavşan, 2023 Geri Dönüşüm Malzemesi – Metal, 57 x 27 x 24 cm, <https://www.mirakoldasartgallery.com/urun/mustafa-tugrul-8/>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Hakan Demir
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2002
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetler	
İş Deneyimi:	
Stajlar:	
Projeler: • 2023 Dünya Çevre Günü kapsamında ekoloji ve atıklar sergisi Atatürk Ün. • 2023 ERSANDER Kültür ve Sanat Şenliği sergisi Erzurum Çifte Minareli Medrese • 2022 Aziziye Halk Eğitim Merkezi Sanat Etkinliği Sergisi • 2022 ERSANDER Kültür ve Sanat Şenliği sergisi Erzurum Yakutiye Medresesi • 2021 Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Uluslararası ‘‘Pandemik İlhamlar’’Sanal Karma Sergi • 2021 Eskişehir Sanat Derneği Nurbiye UZ Online Heykel Sergisi • 2021 15 Nisan Dünya Sanat Günü Temalı Online Ulusal Karma Sergi • 2021 Karşılaşma ‘‘Encounter’’ Temalı Dijital Karma Sergi • 2021 Zero Waste Recycling Of Waste With Handicrafts Hırvatistan-Litvanya-İspanya Sıfır atık geri dönüşüm ve El Sanatları Sergisi	
Çalıştığı Kurumlar	
E-Posta Adresi	
Tarih	24.08.2023